

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

แนวทางจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม

กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว จังหวัด ฉะเชิงเทรา

ภูมิหทัย กิตติพัฒนกุล¹, ปัสสี ประสมสินธุ์², และสรวิวัฒน์ วิศาลาภรณ์¹

¹ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการศึกษาการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT หากกลยุทธ์และแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ เก็บข้อมูลใช้วิธีการสำรวจพื้นที่และแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบถึงสถานภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ผลจากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวมีพรรณไม้ทั้งสิ้น 83 ชนิด 46 วงศ์ ชาวบ้านอาศัยผลผลิตจากป่าเพื่อเป็นอาหารและยารักษาโรค อีกทั้งยังมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ผ่านมิติตความเชื่อและประเพณีพื้นบ้าน ปัจจัยที่มีผลในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ และการมีสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยเพศชายจะมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะมีส่วนร่วมมากกว่าวัยเรียน ผู้ที่มีการศึกษามากมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาที่น้อยกว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้มากกว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ระยะเวลานาน ๆ จะมีส่วนร่วมที่มากกว่าผู้ที่อาศัยในพื้นที่ระยะเวลาน้อย ๆ และผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการพึงพิงทรัพยากร ได้แก่ รายได้ อายุ การมีอาชีพเสริม และสถานภาพทางสังคมในชุมชน ผู้ที่มีการพึงพิงทรัพยากรมากนั้นมีรายได้ที่น้อยกว่าผู้ที่ไม่มีการพึงพิงทรัพยากร ผู้ที่มีช่วงอายุอยู่ในวัยทำงานจะมีการพึงพิงทรัพยากรมากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ผู้ที่มีอาชีพเสริมทำให้มีการพึงพิงทรัพยากรมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพเสริม และผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนมีการพึงพิงทรัพยากรมากกว่าผู้ที่ไม่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชน กลยุทธ์และแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ชุมชนบ้าน โคกหัวข้าว ควรเป็นกลยุทธ์สร้างความมั่นคงของระบบนิเวศป่าชุมชนเพื่อตอบสนองการพัฒนาที่ยั่งยืน บริหารการจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสร้างจิตสำนึกรักหวงแหนป่าและปลูกป่าเพิ่มเติมในป่าชุมชนของหมู่บ้าน ปลูกพันธุ์ไม้ป่าที่เป็นอาหารและสมุนไพรใช้สอยในพื้นที่ป่าชุมชน ปลูกพืชตามหัวไร่ปลายนาและบวชป่า เสริมด้วยกลยุทธ์อนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาระบบ ศักยภาพ และการจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างสมดุล มีแผนกิจกรรมคือ จัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน พัฒนาและจัดการผลผลิตจากทรัพยากรป่าไม้จากป่าชุมชน ป้องกันรักษาป่าจากผู้บุกรุกและไฟป่า สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อให้ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวมีความอุดมสมบูรณ์และคงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการอย่างมีส่วนร่วม, ป่าชุมชน, ชุมชนบ้านโคกหัวข้าว

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

Guidelines for Participatory Forest Resource Management: A Case Study of Ban Khok Hua Khao Community Forest

Phumihathai Kittiphattanaku¹, Patsi Prasomsin², And Sorawat Wisalaporn¹

¹Department of Agricultural Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

²Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University

ABSTRACT

This paper presents a study exploitation and involvement in the management of forest resources. For find solutions the management of forest resources with community participation. Data were analyzed using SWOT for strategy and guidelines for the management of forest resources more effectively from surveys and questionnaires. The information made aware of the status of forest resources. Utilization Participation in the management of community resources. It was found that the plants 83 species 46 families. Locals community using forest products for food and medicine. Factors affecting the participation in resource management is gender, age, education, income, marital status, length of residence in the area, and a social status in the community. The male will participate more than females. Those who are of working age to participate than school age. Those with more education are more involved than those with less education. People with low incomes will contribute more than those who earn more. Those who live in the area any longer to engage more people in the area a short time. And the social status of the community to participate more than those without social status in the community. Factors affecting the resources depend on income over a career. And social status in the community People are relying more resources that are earning less than those without relying on resources. The age range are of working age are relying more resources than those in preschool. The occupation has led to a reliance on resources than those without occupation. And those with social status in communities are very dependent on resources than those without social status in the community. Strategy and management of forest resources in Ban Khok Hua Khao. The strategy should stabilize the ecosystem forest communities to meet sustainable development. Management for the use of biological diversity in forests, sustainable communities. Creating awareness cherished woods and wild in the forest of the village. Cultivated wild plants as food and herbs to employ local forest communities. As head crop farm and forest ordination. Reinforced by the development of conservation strategies. Potential use

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

and management of forest resources in balance. Plans activities : Prepare the area to clear the forest. Development, production and management of forest resources by local communities. Protect forests from fires and intruders. Create awareness about the use of resources in the right quantities. To aim Ban Khok Hua Khao are abundant and prosperity in the future.

Keywords : Participatory management, community forest, Ban Khok Hua Khao

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้ของไทยมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นหรือป่าฝนเขตร้อน (Tropical forest) มีระบบนิเวศที่เกื้อกูลต่อการผลิตด้านเกษตรกรรมในอดีตประเทศไทยมีพื้นที่ป่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ แต่ก็ได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ป่าไม้เสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นสิ่งที่ปัจจุบันชุมชนหันมาให้ความสำคัญ และได้พยายามดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และรักษาป่าไว้ให้คงอยู่ ทั้งนี้แต่ละท้องถิ่นจะมีรูปแบบวิธีดำเนินการจัดการแตกต่างกันออกไป แต่กลับไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเพราะเป็นการดำเนินการในภาคประชาชนเพียงส่วนเดียวโดยไม่มีการประสานความร่วมมือจากภาครัฐบาลหรือเอกชนเท่าที่ควร (เสนห์ และยศ, 2536)

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2509 จนถึงปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยมีเป้าหมายหนึ่ง คือการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 19 และเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ

นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาการคุ้มครองป้องกัน รักษา ปั้นฟูป่าไม้และเขตอนุรักษ์ โดยอนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศสร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำและการใช้สารเคมี ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุก ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ป่าชุมชนบ้านโคกหัวขามมีพื้นที่ป่าทั้งสิ้น 12 ไร่ 57 ตารางวา จากพื้นที่ป่าของจังหวัดฉะเชิงเทรา 536,181.97 ไร่ มีลักษณะเป็นป่าดิบแล้ง ไม้ที่พบมากคือ ประดู่ ยางนา กระบาก ไม้ พืชสมุนไพร ในอดีตเป็นป่าดงดิบมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย ปัจจุบันได้ถูกทำลายไปเป็นที่พักอาศัยและพื้นที่ทำกิน อีกทั้งยังมีการนำทรัพยากรจากป่าไม้ไปใช้จำนวนมากจนเกิดการเสื่อมดุลของระบบนิเวศในป่า มีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร และแก่งแย่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยที่มีผู้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้มีน้อยกว่าผู้ใช้เป็นจำนวนมาก (สรปรีชญ์, 2558) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ป่าชุมชนได้รับการยอมรับในฐานะทางเลือกในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนในเขตป่าไม้ของรัฐ (สุรินทร์, 2553) รูปแบบที่ยั่งยืนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ โดยกระบวนการจัดการป่าจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์เชิงนโยบายของรัฐ ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ แนวคิดของชุมชน และ

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ปัญหาจากการอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปหาของป่า ก่อให้เกิดรายได้ส่วนเพิ่มแก่ชุมชนและครอบครัว ในทางตรงกันข้ามกลับนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของป่าโดยที่ชุมชนคาดไม่ถึง อีกทั้งประชาชนยังให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งและการแตกแยกทางความคิด (สมชัย และคณะ, 2553) การสำรวจทรัพยากรป่าไม้ เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงสภาพทรัพยากรสถานการณ์ของเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการทรัพยากรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและเป็นฝ่ายค้นหาและกำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีความชัดเจน (เสนห์ และยศ, 2536) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงแนวทางจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมกรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไข อันจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดจนองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

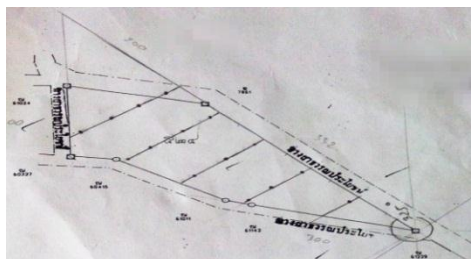
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีศึกษาสถานภาพป่าไม้

ทำการเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การใช้แบบสอบถามทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการฟังทรัพยากรของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปทำการวิเคราะห์ SWOT ในส่วนของการสำรวจทรัพยากรป่าไม้ในครั้งนี้เป็นการสำรวจแบบ line plot system โดยทำการวางแผนเป็นรูปวงกลม 3 วงซ้อนกัน เพื่อให้สะดวกต่อการวางแผนและการเก็บตัวอย่างสำรวจทรัพยากรป่าไม้ ทำการสำรวจในช่วงเดือนกรกฎาคม 2558 เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงที่สุดเนื่องจากในช่วงฤดูฝน พื้นที่ป่าจะมีทรัพยากรมากที่สุดและมีการถูกใช้ทรัพยากรสูงสุด ทำการวางแผน โดยยึดแนวถนนเป็นเส้นฐาน (base line) กำหนดเส้นสำรวจ (cruise line) ห่างกัน 100 เมตร แปลงแรกห่างจากถนน 50 เมตร แปลงถัดไปห่างจากแปลงแรก 100 เมตร

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว (มาตราส่วน 1 : 1,000, มาตราในระหว่าง 1: 4,000)
ที่มา : กรมที่ดิน, 2542

แปลงตัวอย่างวงกลมที่ 1 รัศมี 17.85 เมตร มีเนื้อที่ 0.10 เฮกตาร์ (1,000 ตารางเมตร) ทำการวัดความโตของไม้ยืนต้นทุกชนิดที่มี DBH (วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูงเพียงอกวัดที่ระดับความสูง 1.30 เมตร จากพื้นดิน)

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

มากกว่า 10 เซนติเมตรโดยใช้เทปวัดเส้นผ่านศูนย์กลาง (Diameter tape) เป็นเครื่องมือในการวัดแปลงตัวอย่างวงกลมที่ 2 รัศมี 12.62 เมตร มีเนื้อที่ 0.05 เฮกตาร์ (500 ตารางเมตร) ตรวจนับไม้หนุมทุกชนิดที่ปรากฏที่มี DBH (วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูงเพียงอก วัดที่ระดับความสูง 1.30 เมตร จากพื้นดิน) ระหว่าง 4-10 เซนติเมตร บันทึกข้อมูลชนิดไม้ และจำนวนต้นของแต่ละชนิดลงในแบบบันทึกข้อมูลแปลงตัวอย่างวงกลมที่ 3 รัศมี 5.64 เมตร มีเนื้อที่ 0.01 เฮกตาร์ (100 ตารางเมตร) ทำการตรวจนับลูกไม้ทุกชนิดที่ปรากฏที่มีความสูงต่ำกว่า 1.30 เมตร บันทึกข้อมูลชนิดไม้ และจำนวนต้นในแต่ละชนิด ตลอดจนไม้พื้นล่างชนิดต่าง ๆ (Undergrowth) ที่สำรวจพบในแปลงลงในแบบฟอร์มสำรวจ ทำการวัดความสูง และเส้นรอบวงของพืชพรรณในแปลงทดลอง ทำการแยกประเภทไม้ยืนต้น ไม้หนุม และลูกไม้ บัญชีรายชื่อพรรณไม้ที่พบ นำข้อมูลที่ได้มาทำแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจสังคม และ การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแปลงตัวอย่าง มาวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ของ อุทิส (2541) ได้แก่ ความหนาแน่น (Density) ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density) ความถี่ (Frequency) ความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency) ความเด่น (Dominance) ความเด่นสัมพัทธ์ (Relative Dominance) ค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ (Importance Value Index) และค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดพรรณ

วิธีศึกษาสถานภาพเศรษฐกิจและสังคม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยใช้

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างจำนวน 140 ตัวอย่าง โดยใช้สูตร Krejcie and Morgan ในการหาจำนวนตัวแทนประชากร โดยมีโครงสร้าง ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพหลัก อาชีพเสริม ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน รายได้ สถานภาพทางสังคมในชุมชน

ส่วนที่ 2 ความเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรป่าไม้และการเก็บหาของป่า

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ โดยลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างให้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test)

นำข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์ป่าไม้และสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มาทำการวิเคราะห์ SWOT Analysis หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix) เพื่อให้ ป่าชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลด้านสถานการณ์ป่าไม้ของชุมชน ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาแนวทางในการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน

สถานการณ์ป่าไม้ของป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว จากการสำรวจพื้นที่ พบพรรณไม้ทั้งสิ้น 83 ชนิด 46 วงศ์ แบ่งเป็นไม้ยืนต้น 17 ชนิด ไม้พุ่ม 8 ชนิด ลูกไม้ 54 ชนิด และไผ่ 4 ชนิด พรรณไม้ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่น 17.2 โดยพรรณไม้ที่มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ ยางนา ข่อย กระดังงา พรรณไม้ที่มีความถี่มากที่สุด คือ ยางนา ข่อย กระดังงา และตะเคียนทอง พรรณไม้ที่มีพื้นที่หน้าตัดมากที่สุด คือ กระบก 9.725 ตารางเมตร/เฮกตาร์ มีความเด่นในพื้นที่หน้าตัด 1.945 รองลงมา คือ ยางนา 8.889 ตารางเมตร/เฮกตาร์ มีความเด่นในพื้นที่หน้าตัด 1.777 และ โกง มีพื้นที่หน้าตัด 8.735 ตารางเมตร/เฮกตาร์ มีความเด่นในพื้นที่หน้าตัด 1.747 ตามลำดับ เมื่อทำการประเมินมูลค่าที่ดินโดยใช้มูลค่าพื้นฐานต่อพื้นที่หน้าตัด (ตารางเซนติเมตร) แล้ว มูลค่าของที่ดินพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนมีมูลค่า 1,594,521 บาท (เปลี่ยนแปลงตามอัตราแลกเปลี่ยน)

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ประชาชนชุมชนบ้านโคกหัวข้าวและนาเหล่าบก อำเภอนมสามัคคี จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 140 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 71.42) มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนจำนวนมาก (ร้อยละ 31.42) โดยรวมอยู่ในช่วงอายุ 51-55 ปี (ร้อยละ 27.45) รองมา คือ ช่วง 46- 50 ปี (ร้อยละ 25.71) ประชาชนจากกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 78.57) โสด (ร้อยละ 17.85) และเป็นหม้าย (ร้อยละ 3.58) ตามลำดับ ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลา 11-15 ปี (ร้อยละ 35.71) รองมาคือ อยู่อาศัยมากกว่า 51 ปี (ร้อยละ 18.57) และอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 16.42) กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ น้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 30.71) รองมาคือกลุ่มรายได้ 30,001 – 50,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 27.14) ถัดมาคือกลุ่มรายได้ 50,001 – 100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 22.85) กลุ่มรายได้มากกว่า 250,001 (ร้อยละ 9.28) กลุ่มรายได้ 100,001 – 150,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 6.42) และกลุ่มรายได้ 150,001-200,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 3.57) จึงจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่สูงนัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินถือครอง (ร้อยละ 72.14) ไม่มีที่ดินถือครอง (ร้อยละ 17.85) เป็นผู้ถือครองที่ดินและเช่าเพิ่ม (ร้อยละ 6.42) และเช่าที่ดิน (ร้อยละ 3.57) ส่วนใหญ่ทำอาชีพข้าราชการ (ร้อยละ 40) ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 13.57) ถัดมา คือ อาชีพเกษตรกรและค้าขาย (ร้อยละ 12.85) แม่บ้าน (ร้อยละ 10.71) นักเรียน (ร้อยละ 7.14) และพนักงานบริษัท (ร้อยละ 2.85) โดยมีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเสริม (ร้อยละ 35.71) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา (ร้อยละ 29.28) รองมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 25) ชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 19.28) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 14.28) ปริญญาโท (ร้อยละ 9.28) และอนุปริญญา (ร้อยละ 2.85) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว (ร้อยละ 78.57) และส่วนใหญ่มีการเก็บของป่า (ร้อยละ 71.42) นอกจากการเก็บหาของป่าแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังใช้

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ป่าชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนและนันทนาการ (ร้อยละ 68.57) และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ (ร้อยละ 12.85) อีกด้วย

เมื่อพบผู้บุกรุกกลับรอบตัดไม้ทำลายป่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกที่จะแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 84.28) เช่น กรมป่าไม้ ผู้ใหญ่บ้าน หรือตำรวจ และมีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งที่เลือกที่จะเข้าไปตัดเดือนด้วยตนเอง (ร้อยละ 15.71) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายของภาครัฐที่กำหนดให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่ามากกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ (ร้อยละ 85.71) แต่ก็มีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีความเห็นแตกต่างออกไปและต้องการให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่ามากกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ (ร้อยละ 7.14) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบของการตัดไม้ทำลายป่า (ร้อยละ 97.14) แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่แน่ใจในผลกระทบของการตัดไม้ทำลายป่า (ร้อยละ 2.85) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์สามารถช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนได้ (ร้อยละ 89.28) หากรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะขอที่ดินของประชาชนในการปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่ป่านั้น กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ส่วนใหญ่ยินดีให้ความร่วมมือโดยขอให้รัฐให้เงินชดเชยและหาที่ดินทำกินให้ใหม่ (ร้อยละ 33.57) รองลงมา คือ ไม่ยินดีให้รัฐเวนคืนพื้นที่ (ร้อยละ 22.85) โดยมีความเห็นว่าการเก็บที่ดินทำกินไว้ให้ลูกหลานต่อไป ถัดมา คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งยินดีที่จะบริจาคที่ดินให้แก่รัฐเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าให้แก่ประเทศไทย (ร้อยละ 12.85) ยินดียกพื้นที่ให้รัฐและต้องการให้รัฐสนับสนุนทางด้านอื่น ๆ (ร้อยละ 10.71) เช่น ให้ประชาชนยังสามารถใช้ประโยชน์จากผลิตผล

จากพื้นที่ป่า กลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งยินดีที่จะยกที่ดินให้แก่รัฐโดยขอให้รัฐให้เงินชดเชย (ร้อยละ 9.28) กลุ่มตัวอย่างยินดีที่จะยกที่ดินให้แก่รัฐโดยต้องการให้รัฐหาที่ดินทำกินแห่งใหม่ทดแทนที่ดินเดิมของตน (ร้อยละ 3.57)

กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีความเห็นว่าการสร้างจิตสำนึกรักหวงแหนป่า และการปลูกป่าเพิ่มเติมในป่าชุมชนของหมู่บ้าน เป็นแนวคิดและวิธีการจัดการป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติที่ควรทำเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 33.33) รองมา คือ การปลูกพันธุ์ไม้ป่าที่เป็นอาหารและสมุนไพรให้สอยในพื้นที่ป่าชุมชน (ร้อยละ 30) การปลูกพืชตามหัวไร่ปลายนาเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวอีกทางหนึ่ง (ร้อยละ 3.34) ทรัพยากรป่าไม้ที่ชาวบ้านใช้ส่วนมากจะนำไปใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น เห็ด ไม้ กลอย หน่อไม้ ผักกูด ชันยาง เศษไม้

ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมและปัจจัยสนับสนุนกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test) จากผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และการมีสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อาชีพ อาชีพเสริม และการถือครองที่ดิน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ไม่แตกต่างกัน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน

ปัจจัย	ความถี่	จำนวนชุดข้อมูล	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	sig.
เพศ	2.454	139	5.374	.037
อายุ	5.653	139	5.374	.000
ระดับการศึกษา	3.110	139	5.374	.011
รายได้	2.454	139	5.374	.037
สถานภาพสมรส	9.600	139	5.374	.000
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	51.374	139	5.374	.000
สถานภาพทางสังคมในชุมชน	6.634	139	5.374	.011
อาชีพ	1.210	139	5.374	.305
อาชีพเสริม	.743	139	5.374	.309
การถือครองที่ดิน	1.396	139	5.374	.247

การพึงพิงและมูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว

ประชาชนในชุมชนบ้านโคกหัวข้าวมีการเก็บผลผลิตจากทรัพยากรป่าไม้มากที่สุดในทุกฤดูฝน จากผลการสำรวจการเก็บหาผลผลิต แล้วนำมาประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยคิดจากปริมาณการเก็บหาของป่าและผักชนิดต่าง ๆ พบว่า มูลค่าโดยรวมจากการเก็บ หาของชุมชน รวมเป็นเงิน 22,050 บาท โดยแยกเป็น กลอย 8,000 บาท ผักกูด 2,500 บาท หน่อไม้ 3,000 บาท เห็ด 7,000 บาท ไข่ 200 บาท ชันยาง 100 บาท เศษไม้ 1,250 บาท และจากการศึกษาพบว่าชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากในทางตรง ได้แก่ อาหารสมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ก่อสร้าง และแหล่งพลังงาน มูลค่าพื้นฐานต่อพื้นที่หน้าตัดประเมินมูลค่าลำต้นมีมูลค่า 1,594,521 บาท กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์ในทางอ้อม ได้แก่ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน เป็นแหล่งสันทนาการพักผ่อน

หย่อนใจ แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและแหล่งศึกษาวิจัย

ความแตกต่างของการพึงพิงทรัพยากรป่าชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมและปัจจัยสนับสนุนกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติวิเคราะห์การแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test) จากผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่มี รายได้ อายุ อาชีพเสริม และสถานภาพทางสังคมในชุมชน ต่างกัน มีระดับในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ อาชีพ และการถือครองที่ดินต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนไม่แตกต่างกัน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการพึงพิงทรัพยากรป่า

ปัจจัย	ความถี่	จำนวนชุดข้อมูล	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	sig.
รายได้	107.278	139	.453	.000
อายุ	6.499	139	.453	.000
อาชีพเสริม	22.221	139	.453	.000
สถานภาพทางสังคมในชุมชน	5.155	139	.453	.025
เพศ	.346	139	.452	.557
ระดับการศึกษา	1.253	139	.453	.288
สถานภาพสมรส	2.895	139	.453	.059
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	1,235	139	.453	.284
อาชีพ	1.842	139	.453	.096
การถือครองที่ดิน	1.424	139	.453	.239

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์
นำข้อมูลจากการสำรวจทรัพยากรป่าไม้
และข้อมูลจากแบบสอบถามทางด้านเศรษฐกิจ

สังคมและความเป็นอยู่ของชุมชน จัดทำ
การวิเคราะห์ SWOT ได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 SWOT Analysis

S(Strengths) จุดแข็ง	W (Weaknesses) จุดอ่อน
1. ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรป่าไม้ 2. ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง 3. ประชาชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1. ไม่มีแผนการดูแลในระยะยาว 2. มีการบุกรุกลักลอบใช้ที่ดิน แนวเขตพื้นที่ป่าบางแห่งไม่ชัดเจน จัดสรรทรัพยากรป่าไม้ไม่เหมาะสม
O(Opportunities) โอกาส	T(Threats) อุปสรรค
1. มีหน่วยงานภาครัฐให้การติดตามดูแลให้คำแนะนำและให้ทุนสนับสนุน 2. รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม	1. แนวโน้มการใช้ทรัพยากรป่าไม้มีสูง 2. การเปลี่ยนแปลงของผู้นำทำให้ขาดความต่อเนื่องของแนวทางการดำเนินงาน

การกำหนดแนวทางในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มี

การกำหนดแผนกลยุทธ์จากการวิเคราะห์ TOWS
Matrix ได้แก่

เน้นความเป็นวัง ปลุกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์สร้างความมั่นคงของระบบนิเวศป่าชุมชน เพื่อตอบสนองการพัฒนาที่ยั่งยืน บริหารการจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีแผนกิจกรรมจากความต้องการของชุมชน คือ 1) การสร้างจิตสำนึกรักหวงแหนป่า และ การปลูกป่าเพิ่มเติมในป่าชุมชนของหมู่บ้าน 2) การปลูกพันธุ์ไม้ป่าที่เป็นอาหารและสมุนไพรใช้สอยในพื้นที่ป่าชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามเป็นแนวทาง 3) การปลูกพืชตามหัวไร่ปลายนา และ 4) บวชป่า

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์อนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาระบบ ศักยภาพป่าไม้ และการจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างสมดุล มีแผนกิจกรรม คือ 1) จัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน 2) พัฒนาและจัดการผลผลิตจากทรัพยากรป่าไม้จากป่าชุมชน 3) ป้องกันรักษาป่าจากผู้บุกรุกและไฟป่า และ 4) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในปริมาณที่เหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามเป็นแนวทาง

สรุปและอภิปรายผล

จากการสำรวจทรัพยากรป่าไม้ของป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว มีพรรณไม้จำนวน 83 ชนิด 46 วงศ์ สังคมพืชของป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวเป็นสังคมพืชแบบป่าดิบแล้งเนื่องจากมีไม้เด่นที่สำคัญคือยางนา และยังพบพรรณไม้ผลัดใบได้แก่ ตะแบก ประดู่ ไผ่รวก จากการศึกษาความหลากหลายพบว่า ไม้ประเภทลูกไม้ที่มีค่าความหลากหลายมากที่สุดในพื้นที่ รองมาคือ ไม้ยืนต้นและไม้หนุ่มตามลำดับ แสดงว่าความอุดมสมบูรณ์ของลูกไม้มีมากกว่าพรรณไม้ใหญ่

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ผลผลิตที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ได้แก่ พืชผักป่า เห็ดต่าง ๆ สมุนไพร ไม้ฟืน และเชื้อเพลิง เมื่อรวมกับมูลค่าลำต้นของไม้ในป่าชุมชนแล้ว ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมทั้งสิ้น 1,616,571 บาท หรือเฉลี่ย 11,546.93 บาท ต่อครัวเรือน แสดงให้เห็นว่าป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวเป็นแหล่งที่มีความสำคัญและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับชุมชนชนบททั่วโลก โดยใช้ผลผลิตจากป่าชุมชน ทั้งผลิตผลที่เป็นไม้และไม่ใช่ไม้ (NTFPs) การพึ่งพิงป่าชุมชนทั้งด้านการใช้ผลผลิตเพื่อการดำรงชีพประจำวันและสร้างรายได้ตลอดจนบรรเทาความยากจน (Harrison and Suh, 2004)

จากผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับที่สูง ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังผู้บุกรุก เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอทางเลือก ปรัชญาหรือ แนวทางแก้ไขปัญหา กำหนดกฎเกณฑ์ ในการจัดการป่าชุมชน (จักรพงษ์, สวิขญา, และนคเรศ, 2556) โดยผู้ที่เข้ามีส่วนร่วม นั้นโดยมาก เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนโดยตรง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน คือ ปัจจัยเพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และการมีสถานภาพทางสังคมในชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับที่สูง ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงาน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทในการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการวางแผนกลยุทธ์และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การสร้างจิตสำนึกรักหวงแหนป่า และการปลูกป่าเพิ่มเติมในป่าชุมชนของหมู่บ้าน การปลูกพันธุ์ไม้ป่าที่เป็นอาหารและสมุนไพรใช้สอยในพื้นที่ป่าชุมชน การปลูกพืชตามหัวไร่ปลายนา บวชป่า โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการเสนอความคิด และวางแผนกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ทุก ๆ 5-10 ปี เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ทรัพยากรเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพป่าชุมชนและวางแผนกิจกรรมป่าชุมชนต่อไป
2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนระหว่างป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวกับป่าชุมชนแห่งอื่น เพื่อหารูปแบบการจัดการป่าชุมชนและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนที่เหมาะสมต่อไป

คำนิยาม

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ปัสสี ประสมสินทร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สรวิวัฒน์ วิชาลาภรณ์ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษาในการทำงานวิจัยครั้งนี้

References

- Aunprom, S. (2011). FOREST control technology community in a new jungle? Community Forest Huay Kaew Huay Kaew, Mae On, Chiang Mai. *Journal of Social Anthropology*, 30, 155-177.
- Benjachaya, S., Paosricharean, C., Sittikan, P., Kulchattanon, N., Sripradid, J., & Krampera, S. (n.d.). Style seating, standing in the forest as part of the Community Forest Ban Jan, Kalayanivadhana, Chiang Mai. National Park Service.
- Bungngamchuen, J., Triratns, S., & Rangkawatt, N. (2013). Development of participation in community forest management: the study of Ban Tha Pa Pao ,Mae Tha Lamphun. *KMUTT Research and Development Journal*, 36 (2), 215 -234.
- Chamrik, S. and Santasonbut, Y (1993). Forest communities in Thailand: Volume 1 tropical rain forest and Overview of forest communities in Thailand. Type II. Development of local community institutions.
- Choeaen, S. (2012). Participate ofCommunity Forest Management: A Case Study of Wang Maprang. Wisartchaichan, Trang. *Service Journal*, 23, 43-53.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- Department of Forest Management. (1990). **Report of Forest Resource Forest Sector demo beating my mother, Apartment 4, 5, 6, 7, 14 and 16 Ngao Lampang by LINE PLOT SYSTEM.** Bangkok: Faculty of Forestry, Kasetsart University.
- Department of Forestry. (1997). **The community forest management.** Bangkok. **Station of encourage forestry.** Department of Forestry
- Department of Forestry. (1999). **The development of forestry and timber statistics Thailand.** (Online), 9 December 2014. <http://www.forest.go.th>.
- Department of Forestry. (1998). **The community forest management.** Bangkok: **Station of encourage forestry.** Department of Forestry
- Department of Land Group Information and Communication Phanomsarakham province. (2014). **Phanomsarakham.** (Online), 19 January 2015. <http://www.website.chachoengsao.go.th>.
- Department of Lands. (1999). **Ban Khok Hua Khao community forest's map.** [Map]. Chachoengsao.
- Duangstaporn, K. (2013). **The documentation for Exploration of forest.** Report to the Forest. 3 April 2013. Forest Research Centre, Faculty of Forestry, Kasetsart University.
- Duangstaporn, K. (2011). **Guidelines for the preparation of the strategic plan and the Forestry Department.** Department of Forest Management Faculty of Forestry Kasetsart University.
- Harrison, S. and J, Suh. (2004). **Progress and prospects of community forestry in developing and developed countries.** *Management and Policy* 3(3):287-302.
- Kokpon, A. (2009). **Confidant guide the participation of citizens for local administrators.** Bangkok.
- Amporn the sublime. (2012). **Teaching Administration Hospital's organizational analysis using SWOT analysis.** (Online), 9 December.2012.61.19.86.230/manage/Plan_pic/2 0 1 20923145921.doc.
- Kutinn, U. (1998). **Ecology: basic forestry.** Bangkok's Kasetsart University.
- Marod, D. (n.d.). **Sampling technique and analysis of plant communities.** (Online), 21 January 2 0 1 5 . http://bioff.forest.ku.ac.th/PDF_FILE/MAY_2011/DOKRAK_2011.pdf.
- Marod, D., and Kutinn, U. (2010). **Ecological Forestry.** Bangkok: Faculty of Forestry, Kasetsart University.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- Na Nakon, T. (1999). **A comparative study of how to explore the forest and the Plot Sampling Point Sampling. Master of Science.** Forest management. Kasetsart University. Department of Forest Management.
- Nakontab, A. and Janjarat, S. (2013). **The duration of residence and back. Hotels in Chiang Khan.** *Journal of Applied Economic*, 20 (2), 23-36.
- Office of Economic Development and National Society Prime Minister's Office. (2012). **National Social and Economic Development Plan No. 11 of 2012 to 2016.** Bangkok: Formula wide.
- Penneawkam, N. (2016). **Thailpuan's community.** (Online), 7 January 2016. <https://www.gotoknow.org/posts/219204>.
- Petchporm, J., Munkab, P ., & Makehore, T. (2010). **A variety of plant utilization and economic value from. Forest Don Yang Kamalasai, Kalasin.** *Journal of Agricultural Technology*, 31 (2), 37-46.
- Soontronwong, S. (2014). **Community Forest Society Thailand.** (Online), 9 December 2014. <http://www.recoftc.org>.
- Thepakron, S. (2015). **Community Of Thaipuan Ban Khok Hua Khao.** (Online), 19 January 2015. <http://www.thaiphuan.com>.